

TÜRK DÜNYASI VE GÖÇ

VATANDAN YENİ VATANLARA

DERLEYEN ÇAĞLA GÜL YESEVİ

UZUN YILLARDIR DIŞ GÖÇ ALAN ÜLKEMİZDE SON YILLARDA GÖÇ ÜZERİNE PEK ÇOK ÇALIŞMA YAPILMAKTA. TÜRKİYE'DEKİ GÖÇ LİTERATÜRÜNE ANLAMLI BİR KATKI SUNAN BU KİTAP, TÜRK DÜNYASINDA GÖÇÜN TANIMLANMASI, FARKLI COĞRAFYALARDA YAŞANAN ZORLUKLAR, DİASPORA, GÖÇ VEREN VE GÖÇ ALAN ÜLKELERLE İLİŞKİLER, GÖÇMENLERİN DURUMLARI, KÜRESEL VE BÖLGESEL AKTÖRLERİN GÖÇE ETKİLERİ, STK'LARIN BUNA YÖNELİK ÇALIŞMALARI İLE ÜLKELERİN GÖÇ VE GÖÇMEN POLİTİKALARI GİBİ MESELELERİ TARTIŞMAYA AÇIYOR.

GÖÇE DAİR YENİ SORU VE SORUNLARIN DEĞERLENDİRİLMESİNDE YOL GÖSTERİCİ NİTELİĞİYLE *TÜRK DÜNYASI VE GÖÇ*, SÖZ KONUSU GÖÇLERİN SEBEPLERİ VE BUNUN GÖÇMENLERİN KİMLİKLERİNİ, YAŞAMLARINI NASIL ETKİLEDİĞİ GİBİ HUSUSLARDA KAPSAMLI BİR BAŞVURU KİTABI.

ABDULVAHAP KARA
ABDÜLKADİR DONUK
AHAT ANDİCAN
ALİ ASKER
AYNA ASKEROĞLU ARSLAN
ÇAĞLA GÜL YESEVİ
HAKAN KIRIMLI

HİLAL GÖRGÜN
NADİR DEVLET
NERİMAN E. HACISALİHOĞLU
ÖMER KUL
SALİH AYNURAL
TEKİN TUNCER
TİMUR KOCAOĞLU

KURU

TÜRK DÜNYASI VE GÖÇ

DERLEYEN
ÇAĞLA GÜL YESEVİ

TÜRK DÜNYASI ve GÖÇ

VATANDAN
YENİ VATANLARA

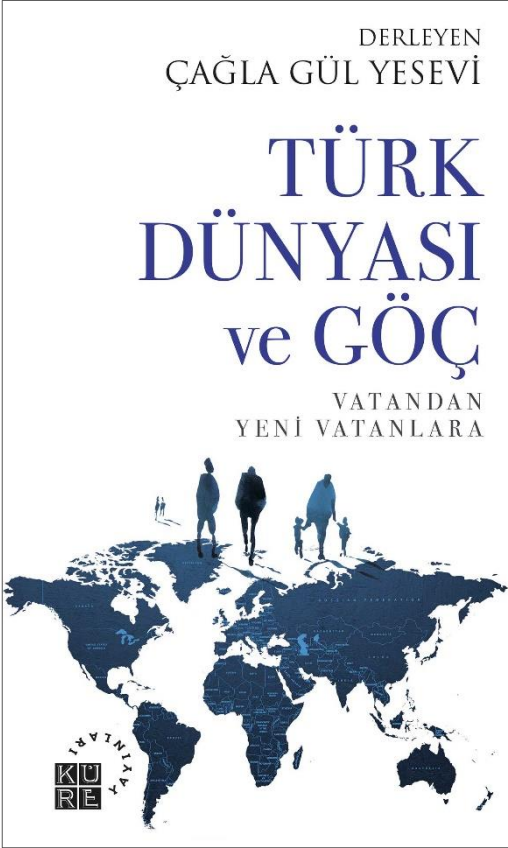

Yeni
Kitap

TÜRK DÜNYASI VE GÖÇ Vatandan Yeni Vatanlara

Derleyen:
Çağla Gül Yesevi

No	: 269
Kitap Adı	: Türk Dünyası ve Göç Vatandan Yeni Vatanlara
Derleyen	: Çağla Gül Yesevi
Dizi	: Uluslararası İlişkiler 36
Yayına Hazırlık	: Nermin Tenekeci
Kapak	: Zeyd Karaaslan
Tasarım Uyg.	: Sibel Yalçın
Sayfa	: 311 sayfa, 3. Hamur, karton kapak
Basım Tarihi	: Nisan 2021
Dağıtım Tarihi	: 7 Mayıs 2021
ISBN	: 978-605-7646-51-4
Barkod	: 9786057646514
Ebat	: 14 x 23 cm.
Fiyat	: ? TL

https://www.kureyayinlari.com/Kitap/8297/turk_dunyasi_ve_goc

Uzun yıllardır dış göç alan ülkemizde son yıllarda göç üzerine pek çok çalışma yapılmakta. Türkiye'deki göç literatürüne anlamlı bir katkı sunan bu kitap, Türk dünyasında göçün tanımlanması, farklı coğrafyalarda yaşanan zorluklar, diaspora, göç veren ve göç alan ülkelerle ilişkiler, göçmenlerin durumları, küresel ve bölgesel aktörlerin göçe etkileri, STK'ların buna yönelik çalışmaları ile ülkelerin göç ve göçmen politikaları gibi meseleleri tartışmaya açıyor.

Göçe dair yeni soru ve sorunların değerlendirilmesinde yol gösterici niteliğiyle *Türk Dünyası ve Göç*, söz konusu göçlerin sebepleri ve bunun göçmenlerin kimliklerini, yaşamlarını nasıl etkilediği gibi hususlarda kapsamlı bir başvuru kitabı.

Yazarlar:

Abdulvahap Kara, Abdülkadir Donuk, Ahat Andican, Alı Asker, Ayna Askeroğlu Arslan, Çağla Gül Yesevi, Hakan Kırımlı, Hilal Görgün, Nadir Devlet, Neriman E. Hacısalihoğlu, Ömer Kul, Salih Aynural, Tekin Tuncer, Timur Kocaoğlu.

Türk Dünyası ve Göç, Türk dünyasında göçün tanımlanması, göçün nedenleri, kültüre ve kimliğe etkileri, yeni coğrafyalarda yaşanan zorluklar, diaspora, göç veren ve göç alan ülke ile ilişkiler, göçmenlerin sorunları, beklentileri, çözüm önerileri, küresel ve bölgesel aktörlerin göçe etkileri, sivil toplum kuruluşlarının göç konusundaki çalışmaları, ülkelerin göç ve göçmen politikalarının değerlendirilmesi konularını içerecektir. Çalışma, Türk dünyasında gerçekleşen göçler hakkında tarihsel bilgi vermeyi, göçü bizzat yaşayanların anılarına yer vermeyi amaçlamaktadır. Uzun yıllardır dış göç alan ülkemizde son yıllarda, göç üzerinde pek çok çalışma yapılmaktadır. Türkiye'ye gerçekleşen göç literatürüne önemli bir katkı sağlayacak olan bu çalışma kapsamında Batı Türkistan ve Doğu Türkistan'dan göç, Bulgaristan Türklerinin göçü, Ahıska Türklerinin göçü, Tatar ve Başkurtların göçleri, Kafkasya'dan göçler, Avrupa'ya göçler ve yaşananlar üzerinde durulacaktır.

On beş makaleden oluşan bu çalışma bir referans kitap olma amacını taşımaktadır. Bu amaca uygun olarak konusunda uzman, kendisi ve/veya ailesi bu göçü bizzat yaşamış akademisyenlerin makaleleri kitap içinde yer almıştır. Kitabın yazılma kararı 28 Şubat 2020 tarihinde, İstanbul Kültür Üniversitesi'nde, Küresel Eğilimler Merkezi'nin (GPOT) katkılarıyla düzenlemiş olduğum "Türk Dünyası ve Göç Çalıştayı" ardından, katılan akademisyenlerin ortak arzusu ile alınmıştır. Çalıştay; IKU-BAP 1802 kodlu "Türkistan'dan Göçün Kimlik Oluşumuna Etkisi" başlıklı yürütücüsü olduğum proje kapsamında, İstanbul Kültür Üniversitesi Teknoloji ve Proje Destek Birimi'nin desteğiyle gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda yer almayan ama daha sonra bu konuyu önemseyerek kitap projemize makaleleriyle değerli katkılarda bulunan konunun uzmanı akademisyenler de bulunmaktadır.

"Tarihsel Perspektiften Göç" başlığını taşıyan ilk bölümde Prof. Dr. Nadir Devlet, "Türk Dünyasının Bir Ucundan Diğere Göç İzlenimleri" adlı yazısına, kendi göç hikayesinden bir kesitle başlamış, göç yolunda yaşanan zorlukları anlatmıştır. Prof. Dr. Nadir Devlet, Tatar-Başkurtların göç serüvenleri ve kurdukları dernekler üzerinde durmuştur. Prof. Dr. Abdulkadir Donuk, "Göç ve Göçebelik Meselesi" adlı yazısında, göç ve göçebelik kavramlarını tanımlamış; Türklerin göç nedenleri ve tarihsel Türk göçlerini değerlendirmiştir. Prof. Dr. Salih Aynural, "1952 Yılında Batı Türkistan'dan Türkiye'ye Bir Göç Hikâyesi" başlıklı yazısında, 1952'de Türkiye'ye göç eden 72 ailenin göç hikayesini anlatmıştır. Prof. Dr. Aynural, kendi ailesinin bizzat yaşadığı göçün nedenlerini açıklamış ve makalesinde konuyla ilgili mülakatlara yer vermiştir.

"Sürgün: Kolektif Bellek, Kimlik, Aidiyet" adını taşıyan ikinci bölümün ilk makalesi "Kırım'dan Türkiye'ye Kırım Tatar Göçleri"nde Prof. Dr. Hakan Kırımlı, 1770'lerden itibaren Kırım'dan Osmanlı topraklarına doğru dalgalar halinde başlayan Kırım Tatar göçünün, 1920'lere kadar durmadan devam ettiğini hatta bazı kesintilerle günümüze kadar sürdüğünü belirtmiştir. Dr. Öğr. Üyesi Ayna Askeroğlu Arslan, "1944 ve Sonrası Ahıskalılarının Göçü" başlıklı makalesinde, Ahıska Türklerinin sürgününü tüm yönleriyle Rusça belgelere de dayanarak anlatmış; 1944 sürgünü ve 1989 Fergana olayları üzerinde durmuştur. Böylelikle, anılarını kayıt altına aldığı, sürgünü yaşayan dedesinin anlattıklarını, bu makale aracılığıyla ilk kez yayınlamıştır. Doç. Dr. Neriman Ersoy Hacısalıhoğlu, "Katliam, Sürgün ve Etnik Temizlik Kışkırtıcılığı Bulgaristan'dan Türk Göçleri (1878-1989)" başlıklı makalesinde, yüzyıldan fazla bir süre içerisinde, bugünkü Bulgaristan topraklarından Anadolu'ya yapılan göçleri anlatmıştır. Doç. Dr. Hacısalıhoğlu, makalesinde, arşiv belgelerinin yanı sıra Türkçe ve Bulgarca kaynakları kullanmıştır. Doç. Dr. Ali Asker, "İki Yüzyıl Devam Eden Kıyım, Sürgün ve Baskı: Kafkasya'da Türk Nüfus Alanının Daralması" başlıklı makalesinde, yaklaşık iki yüzyıl devam eden Rus /Sovyet sömürge politikası ekseninde, Türk/Müslüman unsurlara karşı uygulanan Hristiyanlaştırma ve Ruslaştırma politikalarının etkileri üzerinde durmuştur. Makalesinde Rusça kaynaklara da yer veren Doç. Dr. Ali Asker, Azerbaycan Türklerinin, diğer Türk topluluklarının farklı

özerk idari yapılar içinde yer aldığı Kafkasya'da Sovyetler sonrası dönemde de Türk nüfus alanının daralmasına yönelik ciddi kırılmalar yaşandığını belirtmiştir. Güney Kafkasya'da bu daralmanın; Türklük açısından iki yüzyıl devam eden bir sömürge politikasının doğduğu, son derece olumsuz süreç olduğunu, tarihsel dönüm noktalarına da değinerek açıklamıştır.

Kitabın “Batı Türkistan’dan Göç: Diaspora, Vatan, Milli Mücadele” başlıklı üçüncü bölümde, Doç. Dr. Çağla Gül Yesevi, “Göçün Teorileri Açısından Türkistan’dan Göç Olgusunun Değerlendirilmesi” adlı makalesinde, göç, diaspora, kimlik, aidiyet ve etnik grup tanımlamaları ve etkileri üzerinde durmuş; göç teorileri bağlamında Türkistan’dan göçü açıklamıştır. Makale, IKU-BAP 1802 kodlu araştırma projesinin, sözlü tarih verilerine dayanmaktadır; bu kapsamda, 1930’larda Türkistan coğrafyasından Afganistan’a, oradan 1950’lerden itibaren Türkiye, Suudi Arabistan ve ABD’ye göç edenler ve aileleriyle derinlemesine mülakat ve anket çalışması yapılmıştır. “Tarihsel Bir Göç Kaynağı Olarak Türkistan” adlı kapsamlı çalışmasında Prof. Dr. A. Ahat Andican, Batı Türkistan’dan gerçekleşen göçleri dört dönemde incelemektedir: Rus işgalinden Birinci Dünya Savaşına kadar olan ilk göç dalgası, 1916 İsyanı dönemi göçleri, hanlıkların tasfiyesi ve Basmacılık Hareketinin ortaya çıkmasıyla göç ve kolektivizasyon dönemi sonrasında gerçekleşen göçler. Makale; göç güzergahları, göç alan ülkeler, bu ülkelerde yaşam ve göçmenlerin kendilerini nasıl tanımladıkları üzerinde durmaktadır. Prof. Dr. Timur Kocaoğlu, “Türkistanlı Göçmenlerin Siyasi Faaliyetleri Tarihine Bir Bakış” adlı makalesinde, Türkistanlı göçmenlerin siyasi faaliyetleri, çıkardıkları dergi, gazete, bülten ve diğer yayınlar hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir. Prof. Dr. Kocaoğlu, yazısında Batı ve Doğu Türkistan’dan gelenler veya onların çocukları tarafından çıkarılan gazete ve dergilerin yanında, göçmenlerin kurdukları dernekleri de ele almıştır.

“Doğu Türkistan’dan Göç: Bitmeyen Göç, Baskı ve Güvenlik” adlı dördüncü bölümde, Prof. Dr. Abdulvahap Kara, “Doğu Türkistan’dan Anadolu’ya Kazak Göçü” başlıklı makalesinde, Doğu Türkistan’da Çinli genel valilerin baskılarına maruz kalan Kazakların göçünün birden ve doğrudan doğruya Türkiye’ye yapılmadığını, bu göçün 1935’ten 1952’ye kadar 17 yıllık uzun bir süreçte gerçekleştiğini belirtmektedir. Prof. Dr. Kara, göçün ilk dalgasının, Chang Kai Shek yönetimindeki Çin Cumhuriyeti’nin Doğu Türkistan’ın Barköl, Kumul ve Altay bölgelerindeki Kazakların Türkiye’de sonuçlanan göçü olduğunu belirtir. 1949 Mao ihtilalinden sonra Çin’deki yeni rejimi benimsemedikleri için Kazaklar yine göç etmişlerdir. “Tarihsel Süreçte Doğu Türkistan’dan Uygur Göçü” başlıklı makalesinde, Uygurlar ve Kazakların, Doğu Türkistan’dan Türkiye’ye göçlerini ayrıntılı bir şekilde ele alan Doç. Dr. Tekin Tuncer Doğu Türkistan’ın tarihi üzerinde de durmuş; Doğu Türkistanlı Uygur ve Kazak liderlerin Mehmet Emin Buğra’nın ifadesiyle “Vatan İçin Vatandan Ayrılmayı” göze alarak göç etme kararı aldıklarını ve bu süreçte yaşananları anlatmıştır. Doç. Dr. Ömer Kul, “5 Temmuz 2009 Urumçi Olayları Sonrası Türkiye’ye Uygur Göçleri” başlıklı makalesinde, 5 Temmuz 2009 Urumçi olayları sonrası Doğu Türkistan’dan Türkiye’ye göç eden Uygur Türklerinin yaşadıkları sıkıntılar ve çözüm yollarını değerlendirmiştir. Türkiye’ye son dönemlerde gelen Doğu Türkistanlılar özellikle Pakistan, Malezya, Tayland, Mısır ve Suudi Arabistan’da yaşayan ve son dönemde orada yaşadıkları sıkıntılar sonucunda çıkabilenlerdir. Ayrıca eğitim amacıyla önce Pakistan, Malezya, Endonezya ve Mısır’a gidenler, daha sonra bu bahsi geçen ülkelere Türkiye’ye gitmeye çalışmaktadırlar.

“Ekonomik ve Siyasal Açısından Göç Olgusu: Bölgesel Güçlerin Göç Üzerindeki Etkileri” adlı beşinci bölümde Doç. Dr. Hilal Görgün, “Avrupa’da Aşırı Sağ Eylemlerde Göç Olgusunun Kullanılışı: Almanya Örneği” başlıklı makalesinde, Avrupa’daki aşırı sağ partilerin ve hareketlerin özellikle Müslüman göçmenlere ve göçmen kökenlilere karşı bir söylem geliştirdiklerini belirtmektedir. Doç. Dr. Görgün, “çok-kültürlülük” anlayışının hedef haline getirildiğini ve göçmenlerin uyumu meselesinin “göçmenlerin asimile” olması meselesine dönüştüğünü anlatmaktadır. Avrupa’da kurumsal ırkçılığa maruz kalan en büyük kitlenin göçmenler, göçmen kökenliler ve azınlıklar olduğu anlaşılmaktadır.

Doç. Dr. Ali Asker, “Güney Kafkasya ve Orta Asya Ülkelerinden İşgücü Göçleri ve Türk/Müslüman Göçmenlerin Durumu” başlıklı makalesinde, eski Sovyetler Birliği coğrafyasından 1990’lardan başlayarak büyük göç hareketlikleri yaşandığını belirtmiştir. Başlangıçta bu göçleri tetikleyen temel unsurun SSCB’nin dağılması sırasında ortaya çıkan etnik uyuşmazlıklar ve bu bağlamda meydana gelen güvenlik kaygıları olduğunu ancak ilerleyen dönemlerde göç hareketliliğinin, sosyo-ekonomik bir karakter kazandığını belirtmiştir. Güney Kafkasya ve Orta Asya’nın Türk/Müslüman toplumlarına mensup insanların önemli bir kısmı asgari geçim ihtiyaçlarını karşılamak için Rusya’ya yönelmişler; göçmen işçi (yasal ve yasa dışı) olarak çalışmaya başlamışlardır. Rusya’da çalışan Orta Asya ve Güney Kafkasya kökenli göçmenler oturma, çalışma, sosyal güvenlik, eğitim ve uyum gibi sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır.

Editörlüğünü üstlendiğim Türk Dünyası ve Göç, Türk dünyasının farklı coğrafyalarında yaşayanların neden ve nasıl göç ettikleri, bunun kimliklerini, yaşamlarını nasıl etkilediği gibi konularda kapsamlı bir başvuru kitabı mahiyeti taşımakta; göç konusunda yeni soru ve sorunların değerlendirilmesinde yol gösterici niteliğiyle kaynak teşkil etmektedir.

Yürütücüsü bulunduğum İKU-BAP 1802 kodlu “Türkistan’dan Göçün Kimlik Oluşumuna Etkisi” başlıklı projemi her anlamda destekleyen başta değerli Hocam Prof. Dr. Nihal Sarıer olmak üzere İstanbul Kültür Üniversitesi Teknoloji ve Proje Destek Birimine, Türk Dünyası ve Göç Çalıştay’ının düzenlenmesinde yardımlarını esirgemeyen İstanbul Kültür Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünün Başkanı değerli Hocam Prof. Dr. Mensur Akgün’e, kitabımıza yayınlarıyla katkıda bulunan tüm akademisyenlere, İstanbul Kültür Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde okuyan, projede görev alan bursiyer öğrencilerim İpek Ersoy ve Nur Şevval Yıldırım’a ve kitabın basım yolculuğunda ilgisini ve yardımlarını esirgemeyen Bilge Özel ile Nermin Tenekeci’ye teşekkürlerimi sunuyorum.

Doç. Dr. Çağla Gül Yesevi

8 Eylül 2020, İstanbul

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
1. TARİHSEL PERSPEKTİFTEN GÖÇ	13
Türk Dünyasının Bir Ucundan Diğereine Göç İzlenimleri Nadir Devlet	15
Göç ve Göçebelik Meselesi Abdülkadir Donuk	23
1952 Yılında Batı Türkistan'dan Türkiye'ye Bir Göç Hikayesi Salih Aynural	33
2. SÜRGÜN: KOLEKTİF BELLEK, KİMLİK, AİDİYET	43
Kırım'dan Türkiye'ye Kırım Tatar Göçleri Hakan Kırımlı	45
1944 ve Sonrası Ahıskalılarının Göçü Ayna Askeroğlu Arslan	57
Katliam, Sürgün ve Etnik Temizlik Kısacasında Bulgaristan'dan Türk Göçleri (1878-1989) Neriman Ersoy Hacısalihoğlu	73
İki Yüzyıl Devam Eden Kıyım, Sürgün ve Baskı: Kafkasya'da Türk Nüfus Alanının Daralması Ali Asker	99
3. BATI TÜRKİSTAN'DAN GÖÇ: DİASPORA, VATAN, MİLLİ MÜCADELE	119
Göç Teorileri Açısından Türkistan'dan Göç Olgusunun Değerlendirilmesi Çağla Gül Yesevi	121
Tarihsel Bir Göç Kaynağı Olarak Türkistan Ahat Andican	149
Türkistanlı Göçmenlerin Siyasi Faaliyetleri Tarihine Bir Bakış Timur Kocaoğlu	191
4. DOĞU TÜRKİSTAN'DAN GÖÇ: BİTMEYEN GÖÇ, BASKI, GÜVENLİK	211
Doğu Türkistan'dan Anadolu'ya Kazak Göçü Abdulvahap Kara	213
Tarihsel Süreçte Doğu Türkistan'dan Uygur Göçü Tekin Tuncer	227
5 Temmuz 2009 Urumçi Olayları Sonrası Türkiye'ye Uygur Göçleri Ömer Kul	255

**5. EKONOMİK VE SİYASAL AÇIDAN GÖÇ OLGUSU:
BÖLGESEL GÜÇLERİN GÖÇ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ**

Avrupa'da Aşırı Sağ Eylemlerde Göç Olgusunun Kullanılışı:
Almanya Örneği

Hilal Görgün

269

Güney Kafkasya'dan ve Orta Asya Ülkelerinden İşgücü Göçleri ve
Türk/Müslüman Göçmenlerin Durumu

Ali Asker

293